

Faktas fremtid

Af Eva Secher Mathiasen,
psykolog og formand for
Dansk Psykolog Forening

En lørdag i april gik tusindvis af forskere i universitetsbyer over hele verden på gaden under parolen *March for Science*. Begivenheden var – og er – et initiativ med det formål at skabe en ny global bevægelse, som vil gøre op med mistænkeliggørelsen af og angrebet på videnskab, forskere og politikudformning, der er baseret på evidens. I Danmark gik marchen fra Niels Bohr Institutet i København til Christiansborg Slotsplads.

Initiativet blev i første omgang født af amerikanske forskere som reaktion på den nye politiske situation i USA efter valget af en ny præsident, der bl.a. har varslet, at han vil rulle en række miljø- og klimareformer tilbage, har sat kontroversielle folk på vigtige topposter – fx klima-skeptikere i chefjob for det nationale energi-agentur EPA – og som, ikke mindst, er kommet med foruroligende udtalelser om forskning, fakta og videnskab, der har vakt bekymring blandt videnskabsfolk på tværs af politiske skel. Det mest populære eksempel, der spredte sig i nyhedsmedier over hele verden med lynets hast, var, da præsidentens rådgiver Kellyanne Conway introducerede begrebet ”alternative fakta” i et interview med det amerikanske medie NBC som forklaring på, hvorfor Trump-administrationen havde overdrevet deltagerantallet ved præsidentens indsættelsesceremoni.

Men bekymringen har siden spredt sig til forskere, videnskabsfolk og eksperter i resten af verden. For mistroen til fakta og videnskabelig forankret viden har allerede eksisteret længe – også længe før den amerikanske valgkamp og begreber som *alternative fakta* eller *fake news* flyttede ind i sproget.

Herhjemme blæste den tidligere statsminister Anders Fogh Rasmussen allerede i 2001 til kamp mod såkaldt smagsdommeri og eksperttyranni.

Helt aktuelt har den nuværende justitsminister varslet reformer af fængslerne og de indsattes forhold; han vil gøre op med såkaldt 1970’er-mentalitet, så det bliver ”hårdere” at sidde i fængsel – trods det, at alle eksperter, erfaringer og forskningen på området peger på, at det er den helt forkerte vej at gå, hvis man med fængselsdommen også ønsker at forebygge kriminalitet og rehabilitere strafafsonere til et sundt samfundsliv efter afsoning.

Og det er et problem, hvis den mistro, politikere og meningsdannere sår i befolkningen, spredt sig. Pludselig er det svært at vide, hvad man som borger kan stole på. Er det virkelig skadeligt at vaccinere sine børn? Vil de arbejdsledige i virkeligheden ikke arbejde? Eller – udenrigspolitisk – hvad er det egentlig, der foregår i Syrien, var det regeringsstyrker eller oprørsstyrker, der smed giftgas i en landsby? Måske er det den utryghed og tvivl, der afspejles i de seneste politiske valg i den vestlige verden, hvor de klassiske partier er blevet overhalet af folkelige bevægelser centreret omkring en stærk leder, briterne har forladt EU og det gamle Europa, som vi kender det, vakler. For hvad er der tilbage at læne sig op ad, når den valuta, der har været grundstenen i politikudvikling, medier og samfundsudvikling, nemlig fakta, har mistet sin troværdighed og dermed sin værdi?

Som Mogens Høgh Jensen, professor i biofysik på Niels Bohr Institutet og præsident for Videnskabernes Selskab, sagde på talerstolen på Christiansborg Slotsplads til *March for Science* i København: Danskerne har heldigvis stadig tillid til videnskab og forskning, men den stigende populisme nærer det farlige synspunkt, at holdninger er lige så relevante som evidens og fakta.

Det kan forskning fra social- og adfærdspsykologien bekræfte. Den viser nemlig, at vi mennesker er tilbøjelige til at tillægge værdi til netop de informationer, der bekræfter den holdning, vi allerede har, og der skal meget til at ændre vores synspunkt, selvom fakta taler for det. Det er vores motivation – i sammenhæng med ideologi og identitet – der former vores dømmekraft. Uanset hvor, vi sætter vores kryds på stemmesedlen, hvilken uddannelse vi har, eller hvor meget vi ved om et emne i forvejen.

Derfor skal faktaresistens og alternative sandheder bekæmpes med lige dele videnskab og oplysning om sindets vildveje. For vi lader os ofte styre af følelser, ligesom vi økonomiserer med vores tankemæssige energi, når en beslutning skal træffes, eller input skal bearbejdes, kategoriseres og lagres. Det kræver en indsats at blive klogere på noget, som man ikke er enig i, fordi det kræver nye kategorier, der kan være anstrengende at udvikle. Viden om dét er lige så vigtig at formidle som viden om vacciner, en straf-fuldbyrds rehabiliterende virkning, ledighedens årsager og forebyggelse af klimaforandringer. ●